

تولید و تکثیر گل‌های فصلی

زهرا نوغانی^۱ و مریم پالیزدار^۲

۱- پژوهشگر گروه تحقیقات باغ گیاه‌شناسی ملی ایران، پست الکترونیک noghani@rifr-ac.ir

۲- پژوهشگر گروه تحقیقات باغ گیاه‌شناسی ملی ایران، پست الکترونیک palizdar@rifr-ac.ir

مقدمه:

کشت گل‌های فصلی، شرح مختصری از نحوه کشت و نگهداری آن ارائه می‌شود.

کاشت گیاهان فصلی به دو صورت مستقیم و غیر مستقیم انجام می‌شود:

۱- روش مستقیم: کاشت بذر در باغچه مورد نظر

در این حالت بذریابی به‌طور مستقیم در محلی که قرار است گیاه کاشته شود انجام می‌شود. بستر باید از خاک نرم تشکیل شده باشد تا بذرها بتوانند به راحتی جوانه بزنند تا فشردگی خاک باعث خفگی بذر نشود. از گیاهانی که با بذریابی به‌طور مستقیم تکثیر می‌شوند می‌توان به آهار، شقایق و دلفینیوم اشاره کرد. در شکل ۱ نمونه ای از گل فصلی که با بذر بطور مستقیم تکثیر می‌شود، نمایش داده شده است.

گل‌ها و گیاهان به دلیل زیبایی و تنوع رنگ نقش موثری در حس زیباشناسی انسان دارند. امروزه برخی از زیبایی‌های باغ‌ها و فضاهای سبز مرهون کسانی است که با تلاش فراوان به انتخاب و تلاقی گیاهان مختلف پرداخته و گیاهان با شکل، رنگ، عطر و اندازه‌های مختلف را به وجود آورده‌اند. بدین ترتیب قسمتی از فعالیت‌های باغبانی علاوه بر تولید میوه‌ها و سبزی‌ها به آرایش و زیباسازی محیط و ارضای حس زیبایی‌شناختی افراد اختصاص یافته است که این موضوع خود در زندگی ماشینی و آپارتمان‌نشینی بشر امروزی اهمیت بسزایی دارد. در همین راستا کاشت گل‌های فصلی در فضای سبز از اهمیت زیادی برخوردار است چرا که در هر دوره به فضای سبز، رنگ و بوی جدیدی می‌دهد و باعث نشاط، طراوت و تازگی می‌شود. با توجه به اهمیت .

شکل ۱- آهار *Zinnia elegans* در باغ گیاه‌شناسی ملی ایران

۲- روش غیر مستقیم: کاشت در خزانه و تولید نشاء:

نشاء گیاه حالتی است که در محلی غیر از محل اصلی کاشته شده و پس از تکمیل مراحل رشد اولیه (پس از چهار برگی شدن یا تولید غنچه و گل) به محل اصلی انتقال داده شود. کاشت غیر مستقیم شامل مراحل زیر است:

مراحل کار:

۱-۲- تهیه بذرهای مناسب:

برای کاشت بذرهای گیاهان فصلی ضروری است که بذرهای مرغوب که قوه نامیه بالایی دارند را از فروشگاه معتبر تهیه کرد. اولین فاکتور مهم که در قوه نامیه بذر تاثیر دارد سن بذر است. بذر باید زنده باشد و توان رویشی خود را از دست نداده باشد. موضوع مهم دیگر رسیده بودن بذر است. بذرها باید از لحاظ فیزیولوژیکی کاملاً رسیده باشند. برای آن‌که بذر تولید گیاه قوی نماید حتماً باید دوره نمو طبیعی خود را روی پایه مادری تکمیل نماید تا بذری بالغ

با قوه نامیه بالا تولید کند. درخصوص بذرهای خریداری شده جهت کاشت در خزانه، باید تاریخ جمع‌آوری، محل جمع‌آوری و همچنین درصد قوه نامیه آن مشخص باشد و نام جنس و گونه بذرهای گیاهان فصلی و رنگ آن روی بسته‌بندی مشخص باشد.

۲-۲- آماده‌سازی بستر کاشت گیاهان فصلی:

عناصر تشکیل‌دهنده خاک شامل ذرات خاک، هوای بین ذرات و موجودات زنده اعم از میکروسکوپی و ماکروسکوپی هستند. بهترین تعریف خاک عبارت است از ماده‌ای معدنی و آلی که حاوی موجودات زنده و منبع اصلی تامین مواد غذایی برای گیاهان است. پس از مخلوط کردن رس با خاک باغچه در خزانه گل‌های فصلی، ضروری است سنگ‌ها و کلوخ‌های باغچه با شن‌کش جمع‌آوری شده و سطح باغچه کاملاً صاف و یکدست شود. همچنین از غلطک جهت صاف کردن سطح باغچه و فشرده نمودن خاک استفاده شود. ابتدا زمین خزانه را به‌صورت کرت درآورده

به‌طوری که عرض کرت بیشتر از ۲ متر نباشد تا بتوان از طرفین آن نسبت به دفع علف‌های هرز و دیگر فعالیت‌های نگهداری اقدام کرد.

جهت آماده سازی بستر کاشت گیاهان فصلی بایستی در خزانه، علاوه بر خاک باغچه از ۲ قسمت خاک رس استفاده شود.

۲-۳- کاشت بذر در خزانه

پس از آماده نمودن بستر کاشت، بذرها در خزانه با تراکم مناسب کاشته می‌شوند. در مورد بذره‌ای با ابعاد ریز، جهت

جلوگیری از تراکم زیاد کاشت، باید بذرها با ماسه ترکیب شوند و در بستر کاشته شود. پس از کاشت بذرها در خزانه‌ها بهتر است لایه‌ای از کود کاملاً پوسیده دامی و یا کمپوست سرند شده روی بذرها ریخته شود. قطر پوششی که در موقع کاشت بر روی بذر قرار می‌گیرد تاثیر زیادی در رویش و بنیه گیاه جدید دارد. در عمق زیاد، اکسیژن و مواد غذایی کم است و باعث پوسیدن و یا دیر سبز شدن بذرها می‌شود. به‌طور کلی ضخامت پوشش روی بذر باید در حدود ۲ تا ۳ برابر قطر بذر باشد.

شکل ۲- کرت‌های گل‌های فصلی در نهالستان باغ گیاه‌شناسی ملی ایران

نکات:

- آبیاری:

آبیاری خزانه‌ها باید به‌طور منظم و به‌صورت مه‌پاش انجام شود. برای آبیاری از سرآب‌پاش‌هایی که آب را کاملاً پودری می‌کنند استفاده شود. به این ترتیب بذرها از جای خود حرکت نکرده و در یک طرف کرت جمع نمی‌شوند. تعداد دفعات آبیاری بستگی به دمای هوا و شرایط جوی

دارد. باید دقت کرد که سطح خاک هیچ‌وقت خشک نباشد به همین خاطر ممکن است در روز با توجه به دمای هوا ۳ تا ۴ دور آبیاری انجام شود. پس از سبز شدن بذرها تعداد دفعات آبیاری کم می‌شود.

- کنترل علف‌های هرز:

- ۱- علف‌های هرز معمولاً در دریافت آب و مواد غذایی با گیاه رقابت دارند. همچنین با ایجاد سایه و تداخل ریشه‌ها، گیاه را ضعیف می‌کنند. کنترل علف‌های هرز در مدیریت تولید گیاهان فصلی اهمیت بسزایی دارد. بنابراین ضروری است که به‌طور مداوم و روزانه علف‌های هرز از سطح کرت‌ها حذف شود.
- ۲- با ایجاد بادشکن و یا محافظ پلاستیکی از عوامل نامساعد محیطی مانند باد، باران، برف و نور مستقیم خورشید حفظ شود.
- ۳- مبارزه با آفات و امراض گیاهی مانند مرگ گیاهچه و قارچ‌ها انجام گیرد. از این‌رو استفاده از بذره‌ای ضد عفونی شده بر علیه بیماری‌های خاک‌زی توصیه می‌شود.

- مراقبت از خزانه:

- ۱- هیچ‌گاه نباید خاک خزانه خشک باشد. دقت در آبیاری توصیه می‌شود.
- ۴- دفع علف‌های هرز که در جذب آب و مواد غذایی با نشاها رقابت می‌کنند.

شکل ۳- کرت شاپسند در نهالستان باغ گیاه‌شناسی ملی ایران

انواع نشاهای فصلی:

تابستان در خزانه کاشته می‌شود و نشاءها در اواخر پاییز به مکان اصلی منتقل می‌شود.

نشاء پاییزه: گیاهان فصلی پاییزی مانند بنفشه، سیلن، همیشه‌بهار، کلم زینتی، مینا چمنی، تاج‌الملوک، میمونی، شب‌بو و همیشه‌بهار گیاهانی هستند که بذر آنها در اواخر

شکل ۴- بنفشه *Viola odorata* " در باغ گیاه‌شناسی ملی ایران

استواسپر موم گیاهانی هستند که بذر آنها در اواخر زمستان یا اوایل بهار در خزانه کاشته می‌شود و نشاءها در اواسط بهار به مکان اصلی منتقل می‌شود.

نشاء بهاره: گیاهان فصلی بهاری مانند شاه‌پسند، آلیسوم، اطلسی، گازانیا، ناز، آهار، ابری، تاج خروس، لادن، ستاره-ای، کوبک، جعفری، سلوی، حنا، لوبلیا، رعنازیبا، پیروش و

شکل ۶- *Osteospermum caulescense* در باغ گیاه‌شناسی ملی ایران

نشاء چندساله یا دائمی:

چندین سال زنده بمانند و در فصل مورد نظر گل‌دهی داشته باشند. این گونه ها اکثراً گونه های مقاومی نیز هستند.

نشاء گیاهانی مانند تاج‌الملوک، استکانی، انگشته‌ای، کوکب کوهی، مغربی، گازانیا، مارگریت، رعنازیبا، حنا، داوودی و اشرفی، زمانی که به محل اصلی منتقل می‌شوند، می‌توانند

شکل ۷- رعنازیبا *Gaillardia aristata* در باغ گیاه‌شناسی ملی ایران